

De Soroptimist

JAARGANG 91 NR.3 | NOVEMBER 2024

Restorative
Justice

p.4

Op weg
naar je
recht

p.10

Kinder-
rechten

p.17

Je recht in de
ogen kijken

Bomen en projecten

door Dirry Heijink, Uniepresident • foto: privé

Het is indrukwekkend wat wij vrouwen allemaal doen en voor elkaar krijgen. En wat zijn we als Soroptimist op zoveel verschillende terreinen actief! Ik ben nog steeds de uitgebreidheid aan het ontdekken.

De bomen van Trees4life vertegenwoordigen voor mij de diversiteit van wat allemaal gedaan is en wordt. De wortels van de

bomen die krachtig onder de grond groeien en de takken met een enorme reikwijdte. Trees4Life zorgt letterlijk voor natuurverbetering dichtbij en veraf, fantastisch!

Eerst plantten we een klein boompje en zie eens hoe het is gaan groeien. Wat een impact het heeft. Zowel in economisch opzicht voor de levens van vrouwen ver weg als binnen onze organisatie: clubs die later aanschoven toen ze inzagen wat het grote belang van dit project is.

Bij een project van deze omvang heb je vaak een paar voorvechters, zij zetten de lijnen uit. Dan komen er een aantal volgers waardoor het project groter en steviger wordt, als het groeien van een boom, en de bomen samen tot een groot bos. En achteraf hoor je dan degenen die niet meededen: 'Hè wat jammer. Misschien hadden we ook mee moeten doen aan het planten van een boom.' En zo divers zijn we en mogen we ook zijn.

Rijdend door 'mijn' mooie Achterhoek ben ik telkens weer onder indruk. Al die kleuren nu, en overal die bomen. Het bestaan van Trees4life komt dan heel dichtbij. ■

*Voorpagina:
Afgestudeerd met
een studiebeurs van
club Eemsmond en het
Vrouwenfonds. foto: privé*

4 Restorative Justice:
gerechtigheid en herstel

9 Trees4life

10 Recht op recht:
Vrouwenrechtswinkel
Amsterdam

12 Column
Vrouwenrechtswinkel

13 De Boekenclub

14 De vierde 'A'
van Janneke Blokland

17 Girls Not Brides

20 Mona van den Berg:
foto's van overlevers

24 Trees4life gaat afronden!

26 Ingrid Mol: monument
voor koningin Juliana

29 Soroptimist Vrouwenfonds

32 Wisseltrofee
Best Practice Award

34 Trees4life

35 Wouke aan het woord

17

26

20

inno

29

Restorative Justice: een nieuw pad naar gerechtigheid en herstel

door Nienke Feenstra • illustratie: The New York Public Library - digital collections

Tijdens een avonddienst in een zorginstelling werk je gezellig samen met een mannelijke leidinggevende collega. Er is weinig te doen en op enig moment benadert en betast hij je op een manier die je totaal niet had verwacht. Hij zegt zoiets als dat hij je altijd al had zien zitten en wel wat meer met je wil. Je bevriest en weet hem van je af te schudden.

De dienst eindigt moeizaam, wat moet je zeggen of doen?

Het blijft de rest van je werkzame tijd in de instelling als een donkere wolk tussen jullie hangen. Alle gedachten en scenario's over wat je ermee had

moeten doen zijn door je hoofd gegaan, heb je met vriendinnen besproken en alles eindigt in alleen maar slechte scenario's. Denk je. Want waarschijnlijk is één scenario niet in ogenschouw genomen.

Dit soort situaties in allerlei varianten, ook ernstigere, zal jou zelf of een bekende vast wel eens zijn overkomen. Na alles wat er de laatste jaren naar voren is gekomen over seksueel of gendergerelateerd geweld weten

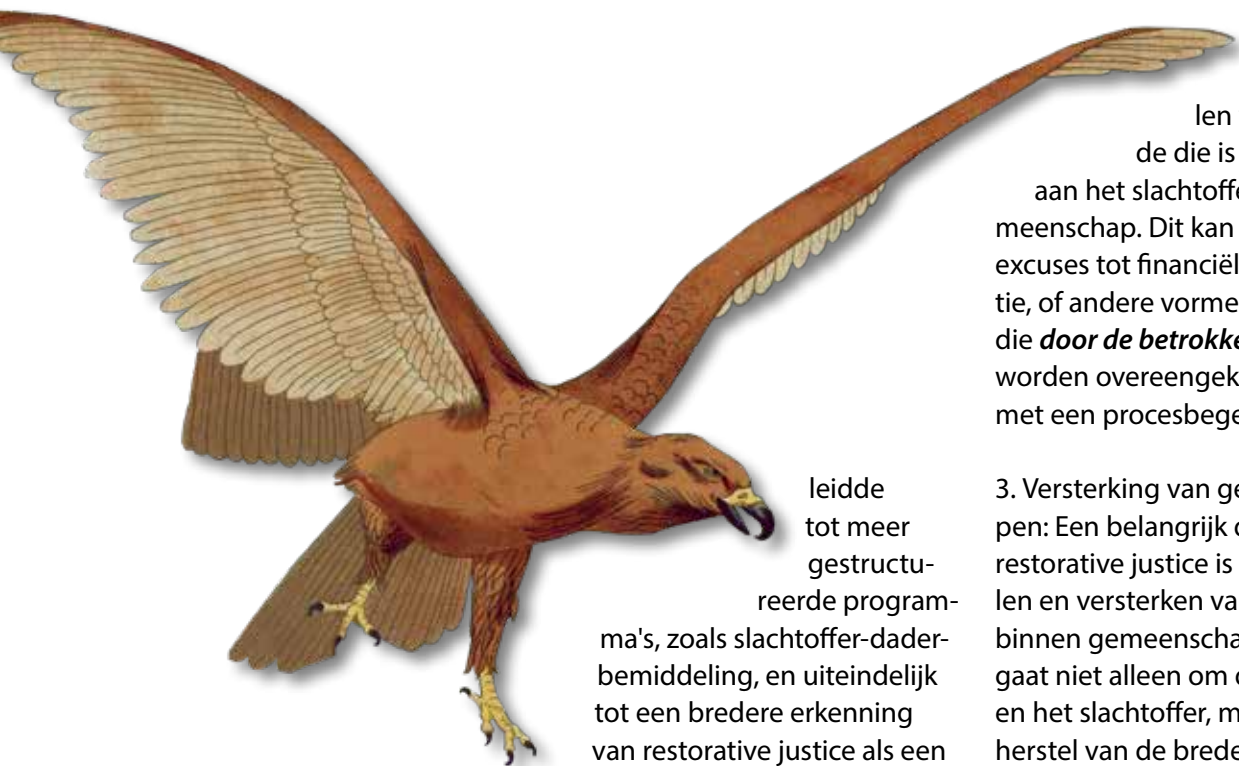
▲ Tekening van Maurice Pillard Verneuil, uit het boek 'L'animal dans la décoration' - 'Aigles' (Parijs, 1897)

we dat dit gedrag niet deugt en lijkt het dat we vooral aangifte of melding moeten doen bij vertrouwenspersonen, klachtenfunctionarissen of de politie, maar we weten ook dat het al gauw zijn woord is tegen dat van haar. Vooral in het strafrecht blijft bewijsbaarheid, ondanks de vernieuwing van de seksuele delicten, een lastig punt. Ook omtrent al die klachten- en strafrechtelijke procedures worden de laatste tijd veel kanttekeningen gezet: ze duren te lang, zijn te laat, de rapporten worden geheim gehouden, de bestuurders gaan er onhandig mee om. Kan dat niet anders en liefst beter?

In onze samenleving wordt het idee van gerechtigheid vaak geassocieerd met straf en vergelding: wie kwaad doet, verdient straf. Maar wat als we een andere benadering zouden overwegen, één die meer gericht is op herstel, genezing en verzoening? Restorative justice, ofwel herstelrecht, biedt een alternatief pad naar gerechtigheid, waarbij het herstellen van de materiele én emotionele schade en het versterken van gemeenschappen centraal staat. Hieronder vertel ik wat meer over de oorsprong, ontwikkelingen en hedendaagse toepassing van deze innovatieve vorm van gerechtigheid.

Oorsprong

Restorative justice vindt zijn wortels in inheemse rechtssystemen die al duizenden jaren geleden ontstonden. Inheemse gemeenschappen in o.a. Afrika, Amerika en Nieuw-Zeeland gebruikten traditionele vormen van conflictbemiddeling en gemeenschapsoverleg om schade te herstellen. Deze benaderingen waren gericht op het herstel van harmonie in de gemeenschap en het vinden van een oplossing die alle betrokkenen ten goede kwam. Rechtbanken bestonden niet, laat staan een gevangenis waar een plegger ver weg kon worden opgeborgen.

len van de schade die is toegebracht aan het slachtoffer en de gemeenschap. Dit kan variëren van excuses tot financiële compensatie, of andere vormen van herstel die **door de betrokkenen samen** worden overeengekomen, veelal met een procesbegeleider.

leidde tot meer gestructureerde programma's, zoals slachtoffer-daderbemiddeling, en uiteindelijk tot een bredere erkenning van restorative justice als een waardevol alternatief voor traditionele strafrechtelijke processen.

In de jaren '70 begon restorative justice in onze huidige westerse maatschappij op te komen als reactie op de beperkingen van het conventionele strafrecht. Criminaliteit werd vaak gezien als een misdaad tegen de staat (als vertegenwoordiger van de maatschappij) en de slachtoffers werden vaak over het hoofd gezien. De focus lag op straf voor de dader, zonder aandacht voor de emotionele, psychologische en materiële schade die de slachtoffers en de gemeenschap hadden geleden.

Het keerpunt kwam toen criminologen en activisten in Canada en Nieuw-Zeeland in de jaren '70 en '80 experimenten begonnen met herstelrecht, vooral in gevallen van minderjarige daders. Dit

De kernprincipes van restorative justice

Restorative justice of herstelrecht is gebaseerd op drie kernprincipes:

1. Betrokkenheid van alle partijen: Restorative justice biedt een platform voor slachtoffers, daders en de bredere gemeenschap om deel te nemen aan het proces van herstel. Slachtoffers krijgen de kans om hun ervaringen te delen en daders krijgen de mogelijkheid om verantwoordelijkheid te nemen voor hun acties.
2. Herstel van de schade: In plaats van te focussen op het straffen van de dader, richt restorative justice zich op het herstel

3. Versterking van gemeenschappen: Een belangrijk doel van restorative justice is het herstellen en versterken van relaties binnen gemeenschappen. Het gaat niet alleen om de dader en het slachtoffer, maar om het herstel van de bredere gemeenschap (werkomgeving) die door de misdaad is getroffen.

Ontwikkelingen

Restorative justice is de afgelopen decennia sterk geëvolueerd en is nu wereldwijd een erkende benadering van gerechtigheid. In veel landen, zoals Nieuw-Zeeland, Canada en Noorwegen, is het een integraal onderdeel geworden van het jeugdrecht en ook al van het volwassen strafrecht.

In Nederland begint er voorzichtig ook een toenemende belangstelling voor herstelrecht te komen. HALT, de organisatie waar minderjarigen in eerste instantie terecht komen als ze een strafbaar feit hebben gepleegd, werkt eigenlijk al zo. Eén van de kenmerkende activiteiten is die waar de jeugdige dader het slachtoffer zijn excuus zal

moeten aanbieden. Hij of zij zal in gesprek moeten gaan met het slachtoffer en die persoon daadwerkelijk in de ogen moeten kijken.

Voor meerderjarigen bestaat in Nederland het systeem van Mediation in Strafrecht. De bemiddeling tussen dader en slachtoffer wordt dan ingebed in de activiteiten van het openbaar ministerie, die volgt of de zaak tot genoegen van het slachtoffer wordt afgehandeld. Zo niet, dan kan alsnog de 'gewone' route gevolgd worden.

De organisatie 'Perspectief herstelbemiddeling' is de door justitie in het leven geroepen instantie die nu de gesprekken faciliteert en organiseert. Alles wat op hun website¹⁾ staat hoeft ik hier niet te herhalen, het is beter daar zelf een kijkje te nemen. Zij worden sinds kort ook standaard betrokken bij de aangiften van seksuele delicten. Overigens heeft iedereen die aangifte doet bij de politie het recht om deze werkwijze aangeboden te krijgen voor alle delicten. (o.b.v. art. 51h Strafvordering)

Wat ik expliciet wil benoemen is dat uit ervaringen en onderzoeken de voordelen van het toepassen van herstelrecht alleen maar positief blijken te zijn. Door de zorgvuldige voorbereidingen is de slagingskans van de bemiddeling zeer hoog en daarmee ook de winst voor het slachtoffer.

Veel vragen waar slachtoffers anders mee blijven worstelen worden opgehelderd en de kans dat een slachtoffer beschadigd raakt door de formaliteiten in de andere procedures neemt af. En daarmee levert het een enorme (mentale) gezondheidswinst op. De mentale belasting wordt veelal erg onderschat na een delict en wordt ook meestal niet opgelost in de huidige procedures van het standaardstrafrecht. Ondanks de rechten van het slachtoffer bij bijvoorbeeld een rechtszitting, komt er meestal geen antwoord op de vragen die er leven. Het is een éénrichtingsverkeer waarbij, letterlijk, de partijen elkaar niet recht in de ogen (kunnen) kijken.

Iemand die veel bij dit soort processen aanwezig is, vertelde ooit dat het in de ogen kijken van een slachtoffer een 'grotere straf' is dan naar je schoenen te staren in een rechtszaal en je advocaat het woord te laten doen. En zo'n ervaring, van een slachtoffer daadwerkelijk in de ogen te moeten kijken, levert blijkens vele onderzoeken op dat de recidive met soms wel tot 60% vermindert. Daarnaast blijkt uit Engels onderzoek dat de vermindering van kosten voor strafrechttoepassing en gezondheidszorg voor slachtoffers enorm is. Iedere geïnvesteerde pond leverde 14 pond op. Een resultaat waar voorlopig nog geen andere strafmaatregel tegenop kan. Stel je voor dat in het geval zoals in de inleiding is beschreven, een

mediator was ingeschakeld, de dader eerlijk en oprecht excuses had aangeboden, het slachtoffer hem heel duidelijk had kunnen maken wat het met haar gedaan heeft en zij samen tot de conclusie hadden kunnen komen dat het eens en nooit weer was. Was dat dan niet veel beter geweest? De praktijk leert dat het écht zo kan lopen.

Herstelrecht ook in ernstige strafzaken

Eén van de grootste ontwikkelingen is de toepassing van restorative justice in ernstige strafzaken, zoals geweldsmisdrijven als verkrachting en zelfs moord. Het gesprek vindt dan veelal pas plaats in een latere fase van de strafuitvoering, maar

ook hier heeft het al met vele voorbeelden bewezen tot mooie resultaten te kunnen leiden. Een beroemd voorbeeld is het adembenemende gesprek dat op film is nagespeeld met het echte slachtoffer in Ierland van een gruwelijke verkrachting *The meeting* ²⁾.

In vrijwel al dit soort gevallen wordt gemeld dat de slachtoffers de controle over hun leven en gevoelens weer terug hebben gekregen. Zij zijn nu de krachtigere persoon geworden, waar ze eerst het slachtoffer waren. Veelal worden vrouwen die dit hebben meegemaakt zelf grote pleitbezorgers van deze werkwijze. Zo ook Sonja Graansma, onze medeSorooptimist en ervaringsdeskundige. Zie haar verhaal op haar website ³⁾ of luister haar podcast ⁴⁾.

En dan bestaan er sinds kort ook de 'herstelcirkels'. Sonja Graansma heeft dat vanuit de Stichting Restorative Justice ontwikkeld en dit wordt nu toegepast via de organisatie voor Slachtofferhulp. Na een heftige gebeurtenis weet je omgeving vaak niet goed hoe daarmee om te gaan. Met deze werkwijze wordt ook hen daarin steun geboden.

Restorative justice wordt ook steeds vaker toegepast buiten de strafrechtelijke context, zoals in scholen en werkplekken, waarmee conflicten op een constructievere manier worden opgelost.

In plaats van disciplinaire maatregelen zoals schorsingen, biedt herstelrecht kinderen en volwassenen de kans om te reflecteren op hun gedrag en een actieve rol te spelen in het goedmaken van de schade die ze hebben veroorzaakt. En het mooiste voorbeeld van toepassing van die principes vindt plaats in **Jongerenrechtbanken** op scholen. Zie daarvoor hun website ⁵⁾. Er bestaan in Nederland ook zogenaamde 'Eigen krachtconferenties'. Daarmee zijn zeer positieve resultaten behaald bij partnergeweld: in 80% van de partnergeweldzaken lukte het slachtoffers om grenzen te stellen aan het geweld door deze conferenties waarbij ook familie of andere vertrouwde personen meewerken.

De toekomst van herstelrecht

Restorative justice blijft evolueren, de toekomst ziet er veelbelovend uit. Nu steeds meer mensen en instellingen deze benadering omarmen, groeit het bewustzijn dat gerechtigheid niet alleen gaat om vergelding, maar ook om het herstellen van relaties en het genezen van wonden. Zo is in Leuven nu zelfs het concept Restorative City ontwikkeld en worden in Nederland daarvoor nu ook de eerste ontwikkelingsstappen gezet. Bij die ontwikkelingen wordt een breed palet van instanties betrokken bij het toepassen van herstelrecht, zodat het steeds gewoner wordt om die werkwijze te hanteren. Het gaat bijvoorbeeld over de ge-

meente, scholen of verenigingen. Het is algemeen bekend dat met alléén het toepassen van Strafrecht en het uitvoeren van straffen in gevangenissen de wereld er niet beter van wordt. Herstelrecht is niet de oplossing voor elke conflictsituatie, maar het biedt een waardevolle aanvulling op wat gerechtigheid kan zijn.

Heb je even tijd en wil je zien hoe het in een film precies wordt uitgewerkt, kijk dan deze film met korting ⁶⁾ voor € 2,49 (waarschuwing; toen ik hem zag in het filmhuis was er niemand in de zaal die het droog hield). ■

Nienke Feenstra,
voorzitter van de Stichting
Restorative Justice Nederland

Noten

- 1) website perspectief herstelbemiddeling
- 2) website The Meeting film
- 3) website Sonja Graansma
- 4) podcast Sonja Graansma
- 5) website Jongerenrechtbanken
- 6) link met trailer én kortingscode voor de film 'Je Verrai Toujours Vos Visages'

Voor URL's en QR codes, zie rubriek 'Verder kijken' op de achterpagina.

De Sorooptimistensingel in Grootegast

In 2021 heeft onze club zich aangesloten bij het 3-jarige landelijke project 100xTrees4Life ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van het Sorooptimisme. Als lokale duurzaamheidsactie is gekozen voor de samenwerking met Stichting Groninger Kerken. Deze stichting geniet plaatselijk op cultureel gebied veel bekendheid en ons oudste -recent overleden- lid Fransje Reerink was er naast prominent Sorooptimist tevens toegewijd vrijwilliger. Onze wens om een herdenkingsboom voor haar te planten groeide uit tot het meefinancieren van een nieuwe bomenhaag rond het

monumentale kerkje te Grootegast: de Sorooptimistensingel. Onze club heeft de realisering van deze bomenhaag financieel ondersteund. Vijftien bomen zijn geplant door leerlingen van het Terra College. Op Wereldvrouwendag 8 maart 2024 is de bomenhaag feestelijk gedoopt

tot Sorooptimistensingel. De financiering van onze donatie is tot stand gekomen door de verkoop van paardenmest. Eén van onze leden heeft een manege, waarvan de gedroogde organische mest jaarlijks gratis aan de club wordt verstrekt. Deze 'Groninger Graspel' (rozenmest) wordt met winst verkocht en geniet inmiddels plaatselijk bekendheid. Ook hebben individuele leden voor € 250,- een boom gedoneerd. In totaal is met dit 3-jarige Trees4Life project, mede dankzij een bijdrage van het Sorooptimisten Vrouwenfonds, € 7.000,- bijeengebracht. Een prachtig resultaat!

Wilgenlinten als strik om Hoeksche Waard

Nationaal Landschap Hoeksche Waard is 70 bomen rijker dankzij 100xTrees4Life. Het harde werk van club Hoeksche Waard/IJsselmonde heeft twee prachtige wilgenlinten opgeleverd. Hiermee zijn ecologische verbindingen aangevuld, dieren hebben immers ook wegen nodig.

Wilgen zijn daarbij toppers van biodiversiteit; vogels, vleermuizen en insecten komen er graag. In Westmaas werden afgelopen

jaar 20 vergane knotwilgen vervangen in samenwerking met Hoekschewaards Landschap. De 50 wilgenstaken die club Hoeksche Waard/IJsselmonde in maart 2022 met vrijwilligersorganisatie 'HW zoemt' in Strijen plantten, worden al fiere bomen. Die bomen zijn letterlijk een cadeautje: ze konden als boomcadeau worden gesponsord. Een certificaat voor de sponsor toont waar de knotwilg staat. Zo is iedere boom met iemand verbonden.

Het planten van wilgenstaken lijkt een fluitje van een cent. Maar het was een goede work-out om de steunpalen te slaan en emmers slootwater te geven op droge zomerdagen. 'Wie gaat ermee emmeren?' klonk het dan bij de Sorren uit Hoeksche Waard en IJsselmonde. Trots wandelen of fietsen ze graag langs de steeds groter wordende wilgen, die hen langs weg, watergang en weilanden vrolijk toewuiven.

Op weg naar je recht

door Marga Akkerman • foto: privé

Als je een advocaat nodig hebt, is een telefoontje in je netwerk vaak de eerste stap op weg naar het halen van je recht. Dit artikel gaat over vrouwen die zo'n netwerk ontberen maar wel de rechtspraak nodig hebben. Over de Vrouwenrechtswinkel Amsterdam.

Ook altijd gedacht dat de vrouwenrechtswinkel een club van bevlogen jonge vrouwen is die procederen in zaken waar vrouwenrechten geschonden werden? Zoiets als de sociale advocaat maar dan alleen voor vrouwen? Om het uit te zoeken maak ik een afspraak met één van de juridisch

experts van de Vrouwenrechtswinkel, mr. Marlies Vegter, de aangevoerde persoon om informatie te geven over de Vrouwenrechtswinkel Amsterdam.

De Vrouwenrechtswinkel Amsterdam is in september 2021 opgericht door de Amsterdam Law Hub (Universiteit van Amsterdam), Bureau Clara Wichmann en de

Gemeente Amsterdam en is de allereerste vrouwenrechtswinkel van de hoofdstad. Dat is nog maar drie jaar geleden. Uit onderzoek was gebleken dat de afstand tot het recht voor vrouwen groter was dan voor mannen. Intussen zijn er in korte tijd een paar locaties bijgekomen, en er is behoefte aan meer. Hun bestaansrecht is al bewezen.

◀ *Studenten en juristen bij de opening van de Vrouwenrechtswinkel Amsterdam*

Het belang van een laagdrempelig contact

Marlies: "Er is met name voor vrouwen behoefte aan een laagdrempelig contact waarin ze informatie kunnen krijgen over hun rechten in situaties waarin die aan de orde zijn. Nogal wat vrouwen, vooral in sociaaleconomisch kwetsbare wijken, weten niet dat ze rechten hebben en welke dat zijn. Bijvoorbeeld als ze gaan scheiden, als ze te maken krijgen met het familierecht, weten ze niet goed hoe dat werkt. Dat geldt overigens voor veel vrouwen.

Soms horen vrouwen iets via hun netwerk. Als vrouwenrechtswinkel maken wij via buurthuizen, via vrouwen-netwerken in Amsterdam en ook via bedrijven kenbaar dat wij een laagdrempelige plek zijn waar je juridisch advies kunt krijgen. We worden ook vaak uitgenodigd door die organisaties en bedrijven. We houden praatjes op locaties, zoals in de openbare bibliotheek. We waren ook al bij clubs van jullie in Heiloo en in Amstelveen."

Het mes snijdt aan twee kanten

Op de website staan de locaties en de tijden waarop de vrouwenrechtswinkels telefonisch te bereiken zijn. "We hebben rechtenstudenten aangenomen die voor minimaal een jaar blijven. De rechtenstudent doet de intake in de winkel. Ze gaat vragen stellen om een beeld te krijgen

van het probleem waar de vrouw mee zit. De student gaat met alle informatie aan de slag en schrijft een advies. Een van de juristen kijkt dat dan na. Daarna heeft de student weer een afspraak met de cliënt en wordt het advies overgebracht. In het geval van een scheiding kan het advies zijn om een advocaat in te schakelen. Of laatst was er een mevrouw die klaagde over veel schimmel in haar huis, die krijgt dan te maken met de woningcorporatie. We helpen bij het invullen van formulieren, of het schrijven van een brief die de cliënt dan zelf verstuurt. Ook kan het zijn dat we een zogenaamde warme overdracht regelen, een advocaat zoeken bij de zaak. Maar dat wordt steeds lastiger omdat er steeds minder mensen werken in de sociale advocatuur. Wij gaan niet mee naar een zitting, misschien gaat dat wel gebeuren in de toekomst." Maar wat snijdt het mes mooi aan twee kanten: rechtenstudenten maken kennis met wat vrouwen nodig hebben.

Het recht op recht

Er is onmiskenbaar een connectie tussen de idealen van de Vrouwenrechtswinkel en het Soroptimisme. De Vrouwenrechtswinkel helpt vrouwen bij het zetten van de eerste stap in het halen van hun recht, Soroptimisten zetten zich in voor de verbetering van de rechten van vrouwen en meisjes. ■

Iets voor een clubactie?

De Vrouwenrechtswinkel Amsterdam biedt een veilige plek, speciaal voor vrouwen, waar zij zich welkom, gehoord en gesteund voelen bij hun juridische hulpvraag.

Wij voorzien vrouwen van gratis juridisch advies op maat en zijn gespecialiseerd in de positie van vrouwen.

U kunt ons helpen door financieel bij te dragen. **Uw donatie zorgt ervoor dat wij een blijvend verschil kunnen maken in het leven van vrouwen die juridische hulp het hardst nodig hebben.** Doneren kan eenmalig, maandelijks of jaarlijks.

De Vrouwenrechtswinkel Amsterdam is onderdeel van Bureau Clara Wichmann, een stichting zonder winstoogmerk en geregistreerd als ANBI. Dit betekent dat je donaties fiscaal aftrekbaar zijn.

Wil je eerst kennismaken voordat je doneert? Stuur een mail naar info@vrouwenrechtswinkelamsterdam.nl of bezoek www.vrouwenrechtswinkelamsterdam.nl/doneren.

× Vrouwenrechtswinkel
× Amsterdam

Uit de Vrouwen – rechtswinkel Amsterdam

Twee weken geleden kwam cliënte 'Z' bij ons op het spreekuur. Zij had een brief gekregen dat ze over het voorgaande jaar teveel huurtoeslag had ontvangen en dat ze deze moest terugbetalen.

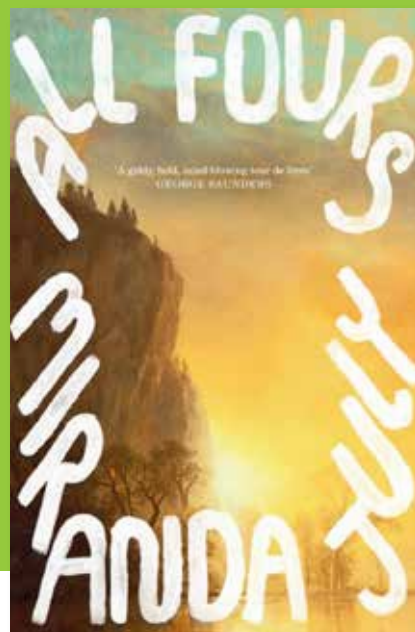
Maar ze leefde net boven het sociaal minimum (dat is ongeveer € 1.300,- netto per maand) en kon het bedrag niet terugbetalen. Ze was al bij het buurtteam (www.buurtteamamsterdam.nl) geweest, maar die hadden gezegd niets voor haar te kunnen doen. Ze wilde nu de huurtoeslag maar helemaal stopzetten, dan hoefde ze ook niet meer bang te zijn dat ze later moest terugbetalen.

Probleem was wel dat de huur dit jaar met het maximaal toelaatbare bedrag was verhoogd (5,5%) en dat ze deze niet meer kon betalen van haar salaris. Ze werkte als schoonmaakster, maar was nu ziek en kreeg daarom 70% van haar loon. Bij verder doorvragen bleek dat ze alleenstaande moeder was van twee zoons van 22 en 24 jaar en dat de oudste daarvan werkte naast zijn opleiding. Hij wilde het loon uit zijn bijbaantje echter niet afdragen voor het huishouden of de huur. Navraag bij het buurtteam leverde op dat het inkomen van de zoon was opgeteld bij dat van cliënte en dat ze daarom huurtoeslag moest terugbetalen. Omdat dit volgens de wet is toegestaan, konden wij cliënte helaas niet helpen om de terugvordering ongedaan te maken. Wel hebben we haar doorverwezen naar een organisatie in ons netwerk, Single Supermom, om haar te ondersteunen en haar in contact te brengen met vrouwen in een vergelijkbare situatie.

Ze was hier heel blij mee en we kregen zelfs nog een omhelzing bij het afscheid, ondanks dat we haar financiële situatie niet hadden kunnen veranderen.

Mr. Marlies Vegter

Ik ben niet te flauw om te erkennen dat ik hier erg gevoelig voor ben, dus ik ging al gauw voor de bijl. En dat stelde niet teleur. Ik zeg maar vast meteen dat iedere vrouw, en eigenlijk ieder mens dat zich op een manier verhoudt tot vrouwen, dit boek moet lezen.

In dit boek maakt een naamloze kunstenaar uit Los Angeles op 45-jarige leeftijd een solotrip naar New York, met de auto dwars door de VS. Maar ze komt niet ver, fysiek gezien dan. Net buiten LA slaat ze af om te tanken en ontmoet daar een jongeman, Davey. Ze besluit op die plek te blijven en het geld dat ze voor deze trip heeft, te investeren in het herinrichten van de smoezelige motelkamer waarin ze verblijft. Ze beleeft twee intense weken met Davey en met name met zichzelf. Na haar thuiskomst

De Boekenclub

Het was in mijn omgeving de hit van deze zomer:

All fours van Miranda July. Iedereen was het aan het lezen, was van plan het te lezen of was er over aan het lezen. Er werden podcasts over vol gepraat, analyses op losgelaten en op mijn Instagram was het boek *all over the place*.

door Saar van Veelen

kan ze niet functioneren van verliefdheid en gemis, haar leven staat op zijn kop. *All fours* raakt aan alle thema's waar je als vrouw in de huidige tijd mee te maken hebt. Daarom kon ik ook niet goed bepalen waar het boek nu precies over gaat. De titel en alle buzz eromheen doet vermoeden dat seks centraal staat. Maar dat is niet zo. Het is zeker een terugkerend thema in het boek, voor de hoofdpersoon is het een thema, maar is het hét onderwerp van het boek? Nee. Andere thema's die voorbij komen zijn de moederrol, de overgang, verliefdheid, het huwelijk. En vooral gaat het over haar eigen blik en die van een ander op haarzelf. Expliciet, met foto's en video's, maar ook impliciet met alle vertwijfelingen die ze heeft over zichzelf als ouder wordende vrouw en hoe zich daartoe te verhouden. Als er rondom een boek een hype ontstaat zoals bij dit boek het

geval was, maakt dat sceptisch. Maar dit boek loste alle hoge verwachtingen in. Je leert de binnenwereld van de hoofdpersoon zo goed kennen dat je met haar meeleeft en meevoelt. Met veel humor geschreven, is het boek ook heerlijk raar. Er gebeuren uitzonderlijke dingen, die July terloops en luchtig beschrijft. Hierdoor had ik meermaals een 'lees ik dit nou goed?'-moment. De soms zware thema's van het boek zijn daarmee verweven in een op meerdere vlakken spannend verhaal, waardoor ik het moeilijk weg kon leggen.

In *All fours* wijkt er veel voor het kunstenaarschap en krijg je een beeld van onze tijd. Daar tegenover staat het boek dat onze correspondent las: Een gelaten leven van Vita Sackville-West. "Dit boek, in 1931 verschenen als *All Passion Spent*, gaat over Lady Slane, een vrouw die haar crea-

tieve passie al op jonge leeftijd heeft 'opgeofferd' ten behoeve van haar huwelijk. Na het overlijden van haar man bepaalt zij haar eigen koers en blikt terug op haar leven. Doordat ook dit boek karakters en gevoelens uitgebreid beschrijft, is het herkenbaar en invoelbaar. Het geeft daarmee een inkijkje in het leven van een gegoed gezin, met een paar leden die de 'schone schijn' willen ophouden en een paar leden die hun eigen excentrieke trekken behouden. Daarmee is het een heerlijk boek om te (her)lezen. Het geeft een goed beeld van de verschillen tussen het uiterlijk en het innerlijke leven. Ik zie het ook als een pleidooi voor het volgen van je passie!"

Wie weet had Lady Slane in 2024 twee weken in een verbouwde motelkamer doorgebracht met haar jongere minnaar. ■

‘Missie Soroptimisten zou een vierde A moeten bevatten’

door Tjitske Visscher • foto's: privé

Janneke Blokland is dit jaar voorzitter van club De Bilt-Bilthoven. Naast de drie A's waaruit de missie van de Soroptimisten is opgebouwd, is voor haar op lokaal niveau een vierde A cruciaal om de andere drie te kunnen bereiken: die van Aandacht.

Het jaarthema van club De Bilt-Bilthoven is ‘inspirerende vrouwen’. Dat thema is gekozen door de clubvoorzitter van 2024, Janneke Blokland. “In mijn rol als voorzitter richt ik me vooral op de leden. Met dit jaarthema wil ik hen graag positief in het daglicht zetten, want we zijn allemaal inspirerend op onze eigen manier.

Niet alleen Michelle Obama of de burgemeester van Utrecht kunnen inspirerende vrouwen zijn, wijzelf ook.”

Kwaliteiten en kennis van eigen leden

Dat uit zich op vele manieren. Janneke: “Bij mijn aantreden in januari gaf ik een presentatie met over ieder lid twee à drie kernwoorden die voor mij hun kracht schetsen. Het was

mooi om te zien dat anderen de kwaliteiten herkenden, terwijl ze zich dat tot dat moment lang niet allemaal hadden gerealiseerd. Op die manier benoemen we even hardop hoe iedereen elkaar kan inspireren.” Janneke vindt het dan ook belangrijk dat de activiteiten die de club onderneemt, uitgaan van de kennis en het enthousiasme van eigen leden. “Zo liepen we met elkaar de wandel-

ling ‘Vrouwen van Utrecht’. Ons oudste lid van 86 jaar woont in de binnenstad van Utrecht. Ze heeft veel interesse in historische figuren en heeft ons begeleid op basis van een wandelboekje over deze vrouwen. We leerden over hun uiteenlopende rollen in de geschiedenis.” Glimlachend: “En natuurlijk: de dag was niet alleen leerzaam, vooral ook heel gezellig.”

Aandacht voor elkaar

De overtuiging van Janneke: “Net als in mijn werk draait het voor mij in het Soroptimisme om aandacht voor elkaar. Aandacht is de basis van alles: van

relaties, van begrip voor elkaar krijgen en van samenwerken. Ik benoem bijvoorbeeld graag successen van mensen. Eén van onze leden is teammanager van de vrouwelijke waterpoloërs van TeamNL en werd met hen deze zomer derde op de Olympische Spelen. Daar zijn we allemaal ontzettend trots op en dat spreken we dan ook uit.”

Maar ook als het bij leden tijdelijk minder goed gaat, probeert Janneke hen de ruimte te geven om zichzelf te laten zien en toch hun inspirerende capaciteiten te benutten. “Wanneer iemand op persoonlijk vlak

Janneke Blokland (1971) is zelfstandig ondernemer. Ze vertegenwoordigt enkele kookmerken voor de Nederlandse markt, zoals het Deense pannenmerk Scanpan en Cole & Mason, marktleider op het gebied van peper- en zoutstelen. Janneke is getrouwd, heeft twee volwassen kinderen en woont afwisselend in Utrecht en in haar huis aan de Spaanse kust, waar ze gasten ontvangt.

een moeilijke tijd heeft, vraag ik haar bijvoorbeeld juist om op een clubavond iets te delen over haar werk. Om anderen te inspireren én in de hoop dat ze er zelf vrolijk van wordt.”

Vierde A in de missie van het Soroptimisme

De missie van de Soroptimisten bestaat uit drie A's: Awareness (bewustwording), Advocacy (belangenbehartiging) en Action ('actie': met raad en daad inzetten). In de ogen van Janneke zouden er beter vier A's kunnen zijn. "Van mij mag de A van Aandacht voor de eigen leden eraan worden toegevoegd. Veel clubs vinden dit belangrijk, maar benoemen het denk ik niet letterlijk zo, terwijl dat juist heel belangrijk is. Als de Unie dit overigens zou overnemen, zou het waarschijnlijk het Engelse 'Attention' worden, om het beter bij de andere drie te laten passen."

Samen voor fondsenwerving

Aandacht van de leden voor elkaar werkt door in de eerste drie A's, merkt Janneke. "Een sterke band tussen de leden zorgt voor een grotere inzet voor de externe doelstellingen, zoals fondsenwerving." Afgelopen jaar zijn door haar club al diverse acties op poten gezet voor het goede doel van dit jaar. Ook daarbij maken ze, zoals veel clubs, gebruik van de aanwezige kwaliteiten. "We organiseerden afgelopen jaar bijvoorbeeld een huiskamerconcert door een lid dat zangeres is."

Daarnaast ontwikkelde club De Bilt-Bilthoven een eigen

'Aandacht is de basis van alles: van relaties, van begrip voor elkaar krijgen en van samenwerken'

product: de Boekjeskoekjes. Janneke: "Het zijn heerlijke zandkoekjes in de vorm van een boekje, uit de bakkerij van één van onze leden. En het leidt tot enthousiasme bij de andere leden, want een groot deel van de club is betrokken bij deze superleuke actie: van het uitsteken van het deeg tot het verkopen van de koekjes."

De Bilthovense Soroptimisten halen dit jaar geld op voor My Book Buddy. Janneke: "We sparen voor een schoolbibliotheek in Arusha, Tanzania. De schoonzoon van een van onze clubleden komt daar vandaan, en samen begeleiden zij de bouw van de kasten door lokale timmerlieden en de aankoop van boeken in de eigen taal van de kinderen. Het is ook weer heel aantekelijk om dat proces te volgen. Ik krijg er inspiratie van om nog meer te doen voor zowel onze eigen club als ons goede doel." ■

Kamelen in ruil voor je minderjarige dochter, het bestaat nog steeds

Soms word je geconfronteerd met iets wat je allang weet maar waarvan de impact nooit helemaal tot je doordringt. Of misschien wel zó erg is dat je het al die tijd succesvol hebt weten te verdringen. Dit overkwam mij enkele weken geleden toen ik tijdens een familiebezoek verzeild raakte in een bioscoop in Nairobi waar ik de film 'Nawi' zag.

door Marilse Eerkens • beeld: tijdens opnames van de film Nawi (www.nawi.film)

Samen met een aantal lokale Unicef-medewerkers bezocht ik de première van deze film die namens Kenia zal worden ingezonden voor de Oscar in de categorie 'Beste buitenlandse film'. In de film volgen we 13-jarige Nawi, een meisje dat opgroeit

in Turkana, een ruraal gebied in het noordwesten van Kenia waar de semi-nomaden leven van de veeteelt- denk aan geiten en kamelen. Nawi, die wordt gespeeld door de in Turkana opgegroeide Michelle Lemuya Ikeny, is de dochter van één van de drie vrouwen van haar vader. Ze is een hele

goede leerling en wil graag naar de middelbare (kost) school in Nairobi. Haar juf op school is trots op haar en ziet dat plan helemaal zitten. Maar haar vader denkt hier heel anders over. In ruil voor een aanzienlijke hoeveelheid geiten en een paar kamelen, huwelijkt hij zijn jonge dochter

uit aan de vermogende zoon van een zakenpartner uit een nabijgelegen dorp. Ondanks het tegenstribbelen van Nawi's moeder – die hiervoor op haar vingers wordt getikt door de twee andere vrouwen van haar man – gaat het 'feest' toch echt door. En dan breekt, na een prachtig gefilmde traditionele bruiloft, de scène aan waar je de hele tijd al voor vreest: de huwelijksnacht. Gelukkig kom je als kijker goed weg: Nawi snijdt zich in haar dij en zegt tegen haar kersverse, zeer grote, twee keer zo oude en tamelijk gezette man dat ze ongesteld is en de huwelijksnacht nog even moet worden uitgesteld. Hij is begripvol en gaat weg. Omdat Nawi weet dat er uiteindelijk geen ontkomen aan zal zijn, besluit ze te vluchten. Het jonge meisje zwerft rond door het prachtig gefilmde landschap, lijkt zelfs weer gelukkig te worden maar wordt uiteindelijk door haar broertje overgehaald om toch terug naar huis te keren; als ze het niet doet zal het volgende dochttertje van haar moeder- haar babyzusje dus- worden uitgehuwelijkt aan dezelfde man. Het einde van het verhaal is ontluisterend. De huwelijksnacht wordt alsnog voltrokken. Dat zien we weliswaar niet, maar weten we wel. De film eindigt met het graf van Nawi. Ze is ze gestorven in het kraambed. Haar lichaam kon de zwangerschap nog helemaal niet aan.

Het treurige aan de schokkende, maar met spectaculaire beelden van Kenia gevulde film 'Nawi', is dat fictie en feiten maar amper uit elkaar lopen. In Kenia zijn kind-huwelijken – huwelijken met meisjes onder de 18 jaar - weliswaar verboden, ze vinden nog steeds op grote schaal plaats, zeker in tijden van schaarste en armoede – denk aan de Covid-periode. Ook wereldwijd liegen de cijfers er niet om. Ieder jaar worden maar liefst 2 miljoen meisjes van onder de 18 uitgehuwelijkt. Dat is één op de vijf meisjes. Volgens de organisatie 'Girls not brides' betekent dit, dat op dit moment meer dan 650 miljoen volwassen vrouwen rondlopen die als kind zijn uitgehuwelijkt.

En dat heeft grote gevolgen voor hun verdere leven. Eenmaal uitgehuwelijkt mogen deze meisjes meestal niet meer naar school en blijven ze vaak financieel afhankelijk van hun man. Vanwege hun jonge leeftijd worden kind-bruiden ook vaker uitgebuit en mishandeld. Daarnaast drukt het weghalen bij hun familie en vrienden een zwaar stempel op hun welbevinden. Samen met de lichamelijke risico's die een tienerzwangerschap met zich meebrengt maakt dit hen heel erg kwetsbaar – zowel op lichamelijk als emotioneel vlak. Iets dat uiteindelijk ook weer invloed zal hebben op de kwaliteit van

leven van hun eigen kinderen. Het goede nieuws is dat er meerdere nationale en internationale organisaties zijn die dit hardnekkige probleem proberen aan te pakken. Denk aan Unicef en Amref, maar ook aan de eerder genoemde 'Girls not brides' en het Nederlandse Plan International.

Hoopvol is ook dat de jongere generatie mannen steeds minder op heeft met dit soort tradities. Als ik na afloop van de film tamelijk ontdaan de foyer in loop merk ik dat iedereen een beetje stil is – ook de mannen. 'Dit gebeurde ook toen ik in Turkana woonde', vertrouwt een van de mannelijke Unicef-medewerkers me toe. "Ik wist dat het niet klopte maar wat doe je als je net achttien bent. Het is heel ingewikkeld om in je eentje dit soort tradities te doorbreken." Ik knik, want natuurlijk kun je jonge jongens niet verwijten dat ze hier niet tegen in durven te gaan. Daarvoor hebben ze meer steun nodig en moet er nog meer ruchtbaarheid worden gegeven aan dit probleem. Laten we dat doen. ■

Voor meer informatie, een trailer van deze film en de acties die de producenten zijn gestart om deze problematiek onder de aandacht te brengen, zie: www.nawi.film. Zie ook rubriek 'Verder kijken' op de achterzijde van dit blad voor meer links.

'Ik besta'

door Marjet Bos • foto: Mona van den Berg, foto pag 22: privé

Alles wat Mona van den Berg in haar leven doet, staat in het teken van mensenrechten. Momenteel loopt er een fundraising voor wat wellicht een van haar belangrijkste projecten zal worden: een boek over seksueel geweld in gewapende conflicten.

Ze begon haar loopbaan als sociaal werker en studeerde daarna rechten om zich als jurist in mensenrechten te specialiseren. Later ging ze fotografie studeren. Als sociaal geëngageerd fotograaf vond ze uiteindelijk haar draai, en dat leidde tot wereldwijde erkenning.

Een advocaat die zich omschoolt tot fotograaf

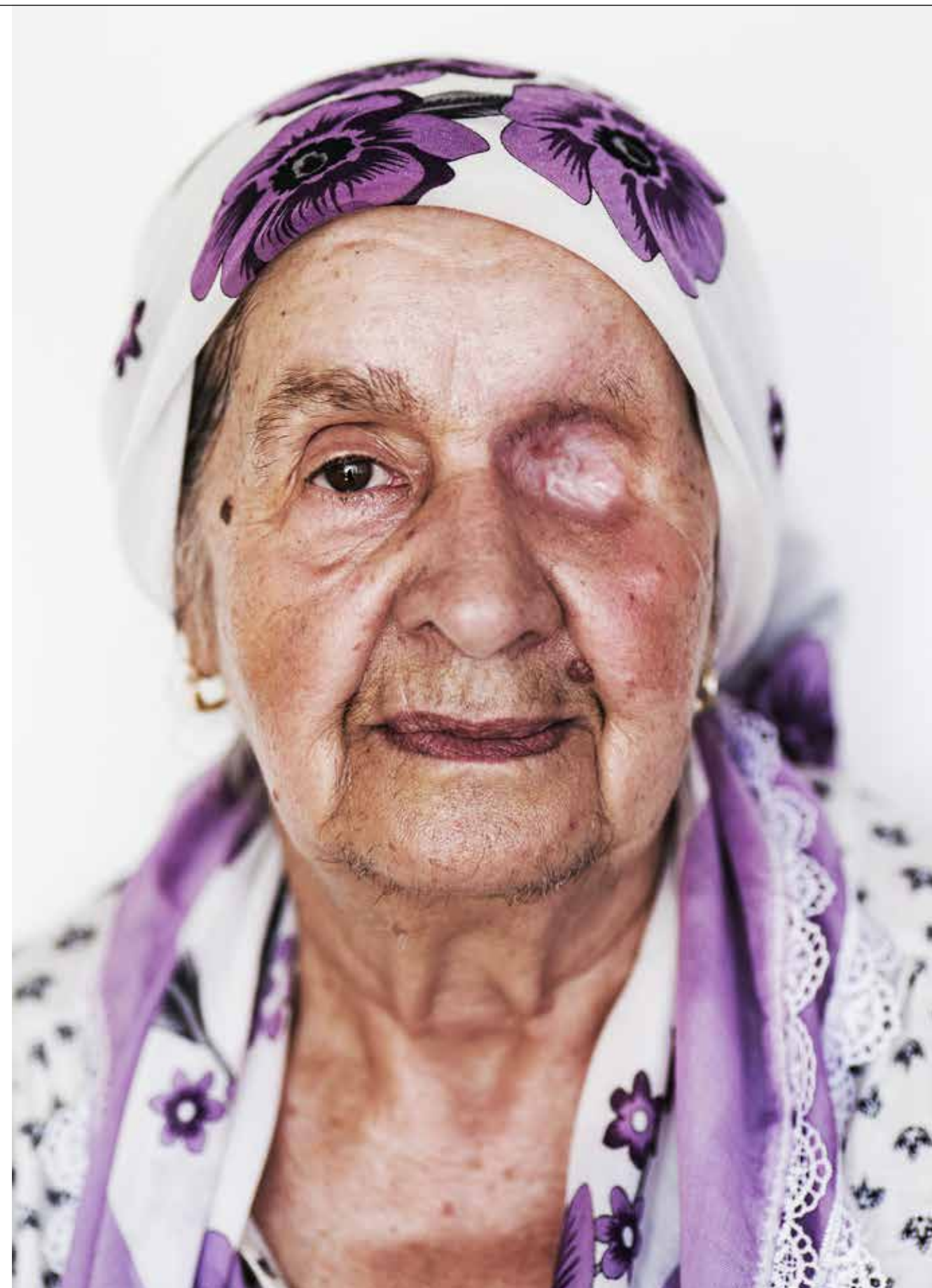
In een kantoorbaan kon zij haar draai niet vinden. Bovendien stapelden haar frustraties over de steeds strenger wordende

asielwetten zich op. Ze wilde iets concreets doen, laten zien dat de wereld in brand staat. De gevolgen van het kolonialisme en het kapitalistische systeem blootleggen. Ze wilde de gezichten tonen van de mensen die naar de rand van onze maatschappij geduwd worden. Daarom ging ze fotografie studeren. Haar werk heeft altijd een humanitaire inslag. Haar reportages zijn te zien zowel in nationale kranten in Nederland en België als in internationale media zoals bij Al Jazeera en in The Guardian. Ze heeft niet de illusie dat haar werk op

systeemniveau verandering teweegbrengt. Zij houdt echter altijd haar doel voor ogen om gemarginaliseerde groepen zichtbaar te maken en hun verhalen te vertellen. Haar nieuwe boek 'Ik besta' is een project met een thema dat niet voor de hand ligt maar wel actueel is: conflict gerelateerd seksueel geweld.

Verkrachtingen in de media

Tijdens vorige projecten kwam ze vrouwen tegen die in tijden van oorlog de meest gruwelijke verkrachtingen hadden meegemaakt. Dat soort verhalen horen

Portret van een overlever ►

we zelden in de media. Verhalen over conflicten worden bijna altijd door mannen verteld: het gaat over aanvallen, milities, wapentuig. Terwijl in vrijwel elk gewapend conflict door zowat alle partijen verkrachting als wapen wordt ingezet. Het is het goedkoopste wapen en het richt ontzettend veel schade aan. Maar er wordt zelden over gepraat. De vrouwen die er het slachtoffer van worden, krijgen vrijwel nooit een stem. Dáár wil ze verandering in brengen. Ook vindt Mona het belangrijk dat de sociaal-culturele aspecten van conflict gerelateerd geweld tegen vrouwen meer aandacht krijgen. Door de focus alleen op seksueel geweld als oorlogswapen te richten, verliezen we deze aspecten gemakkelijk uit het oog. De oorzaak van veel gendergeweld ligt volgens haar in de structureel ongelijke genderverhoudingen in onze patriarchale samenleving. Internationaal politiek beleid zou daarom eveneens gericht moeten zijn op het beëindigen van structureel ongelijke genderverhoudingen, waaronder ongelijke machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen.

Er zit een sterke persoonlijke motivatie achter dit project: verkrachting is haar niet vreemd. Doordat ze juridisch goede hulp en de juiste psychologische begeleiding heeft gekregen, weet ze hoe belangrijk dit is in het helingsproces.

▲ Mona aan het werk in Oekraïne

Overlevers in beeld

In het boek wil ze overlevers in beeld brengen. Ze laat advocaten, psychologen, rechters en vredesactivisten aan het woord. De overlevers zelf gaat ze niet interviewen, omdat Mona hen het trauma niet wil laten herbeleven. Ze wil iedereen een stem en een gezicht geven, al zullen sommige vrouwen anoniem getuigen. De overlevers wil ze

vooral deze vraag stellen: 'Wat is gerechtigheid voor jou?' Voor dit project werkt zij nauw samen met de Mukwege-foundation, een geweldige, op overlevers gerichte organisatie die werkt aan het veranderen van de wereldwijde reactie op conflict gerelateerd seksueel geweld. Ook wil ze een antwoord vinden op de vraag waarom zowel nationale regeringen als inter-

ationale instellingen tekortschieten in het aanpakken van conflict gerelateerd seksueel geweld. Welke maatregelen moeten worden genomen? Dit zijn belangrijke vragen waar dringend een antwoord op moet komen. Om die antwoorden te vinden, moeten we vooral luisteren naar de kennis en ervaringen van de overlevers en de professionals die al met deze materie bezig zijn. Want we hebben weliswaar resolutie 1325 en 1820 van de Veiligheidsraad, in de praktijk ontbreken de middelen om daders verantwoordelijk te houden voor hun misdaden. Die straffeloosheid zorgt er mede voor dat deze gruwel blijft bestaan.

Mona gaat naar twaalf landen: Colombia, Guatemala, Irak, Oekraïne, Bosnië, Kosovo, Rwanda, Oeganda, Soedan, Bangladesh, Sri Lanka en Nepal. Als alles goed gaat, komt het boek uit op 19 juni 2026. Dat is de Internationale Dag voor de Uitbanning van Seksueel Geweld tijdens Conflicten. Maar ze vermoedt nu dat ze meer tijd nodig zal hebben. Inmiddels is ze voor het project in Kenia, Bosnië en Oekraïne geweest om overlevers te portretteren en met hen en betrokken professionals te spreken.

Financiën

Gandeweg werd duidelijk dat de financiële middelen waarover het project momenteel beschikt ontoereikend zijn. De kosten worden slechts gedeeltelijk gedekt door de subsidie van het 'Fonds voor Bijzondere Journalistieke Projecten in Nederland en België' en door de opbrengst van de door Mona gehouden crowdfundingactie via Voordekunst medio 2024. Tijdens haar bezoeken aan Kenia, Bosnië en Oekraïne bleek dat meerdere kosten niet of onvoldoende waren te voorzien, zoals de hoge kosten van tolken, taxi's en fixers. Hiervoor en tevens voor de financiële ondersteuning van lokale initiatieven van overlevers zijn beduidend meer financiële middelen nodig.

De thematiek van 'Ik besta' en de noodzaak om conflict gerelateerd geweld tegen vrouwen zichtbaar te maken en te bestrijden, ligt ons Soroptimisten na aan het hart. Vandaar de oproep aan de Unie en aan de clubs om dit belangrijke project 'Ik besta' niet alleen inhoudelijk maar ook financieel te ondersteunen. Club De Eemmond is julle hierin voorgegaan en ik hoop van harte dat veel meer clubs zullen volgen. Voor verdere informatie zie het kader hiernaast. ■

Doe mee!

De thematiek van 'Ik besta' en de noodzaak om conflict gerelateerd geweld tegen vrouwen zichtbaar te maken en te bestrijden, ligt ons Soroptimisten na aan het hart. Vandaar de oproep om dit belangrijke project 'Ik besta' niet alleen inhoudelijk maar ook financieel te ondersteunen. Club De Eemmond is julle hierin voorgegaan en we hopen van harte dat veel meer clubs zullen volgen. Mona is graag bereid om naar jullie toe te komen voor een benefietlezing, waarin zij vertelt over haar werk, project en ontmoetingen met overlevers van conflict gerelateerd seksueel geweld.

Voor informatie over het project 'Ik besta', sponsoring en benefietlezingen, mail of bel Marjet Bos: bosvrouw@xs4all.nl 06-20716469.

Wil je een afspraak voor een benefietlezing met Mona maken, mail dan naar: monavandenberg@gmail.com.

Voor informatie over het werk van Mona van den Berg zie www.monavandenberg.nl en insta [@mona_vandenberg](https://www.instagram.com/mona_vandenberg).

100xTrees4Life gaat (bijna) afronden!

door Dietlindt Seijsener • illustratie: freepik.com

100xTrees4Life heeft de afgelopen 3 jaar zo enorm veel bereikt, dat het bijna jammer is om af te ronden. Zoveel mooie en bijzondere initiatieven zijn ontwikkeld, zoveel onderlinge contacten en aangehaalde banden, maar ook nieuwe contacten met gemeenten of overheden.

Banden voor de toekomst.

Wij waren blij met alle enthousiaste presentaties, verhalen, plannen en initiatieven. De 1.200 vrouwen en hun families in Noord-Ghana wacht een betere toekomst. Door onze laatste oproep om nog een klein bedrag te doneren kunnen we ook nog 2 transportfietsen schenken. Geweldig dat clubs en individuele leden dan mogelijk maakten. En, voor een groener Nederland én onze naamsbekendheid hebben zo'n 50 clubs enthousiast bomen,

hagen, voedselbosjes, of singels geplant, al dan niet samen met andere Soroptimistclubs, gemeenten of andere overheden of samenwerkingsverbanden. Wat ons geraakt heeft is de samenwerking die tussen clubs is ontstaan. Een greep uit de presentaties tijdens de webinars gedurende de afgelopen drie jaren:

- Clubs Scheveningen, Zoetermeer, Voorburg-Rijswijk en 's Gravenhage werkten samen om een voedselbos Geuzengroen te realiseren in de Driemanspolder.

- Club Leiden verkocht chocoladeletters en kocht daarmee vruchtdragende struiken en bomen voor voedselbos Bontekoe. De opbrengst is voor de voedselbank die 853 huishoudens bedient.
- Clubs Amsterdam Centrum/Amstelveen en Amsterdam Amstel hebben op een volkstuinencomplex workshops gegeven gerelateerd aan bomen, en daar bomen geplant.
- Club Beneden Maas vierde haar lustrum in het kader van

de bomen en betrok haar Friendshiplinks hierin en ontwikkelde een wellneslijn voor fondsenwerving om bijzondere bomen te planten en een voedselbos in De Overtuin.

- Club Alkmaar heeft samen met de boomambassadeur en de gemeente op een schoolplein bomen geplant, waarbij de kinderen een sponsorloop hielden t.b.v. ons project in Ghana, en Soroptimisten een gastles gaven.
- Club De Bevelanden zoekt en vindt Naamsbekendheid. Ze organiseerde met de ondernemers van Goes een poëziewedstrijd en sponsorde de hoofdprijs, die op Nationale

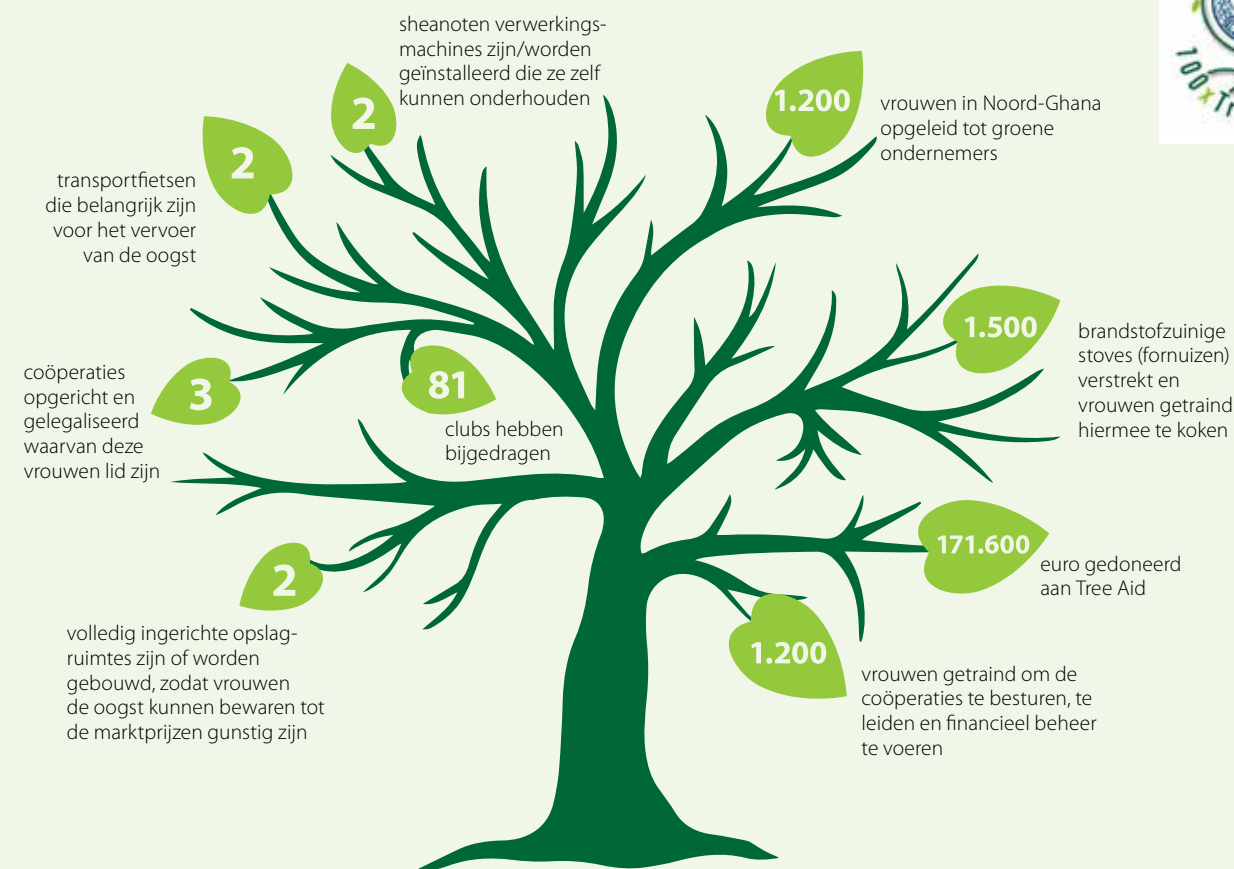
Boomfeestdag uitgereikt werd. Een aantal leden van de club nam deel aan de 'Creative City Boost Challenge' en diende een voorstel in Samenleven rondom Stadshaven Goes' met uiteraard de aanplant van bomen en struiken.

- Drie Friese clubs zoeken de samenwerking: Friesland Noord, Leeuwarden Noorderlicht en Friesland Zuid. Ze planten een Soroptimisten boomwal en zorgen voor zenders voor een bijzondere vogel, de gekraagde roodstaart die in de Sahel overwintert, in samenwerking met Landschapsbeheer Friesland en financieren dit door een wandeling, 'treetables' (waarbij leden van de clubs

tegen betaling over en weer bij elkaar eten), de uitgifte van Boomcadeaubonnen en een pub quiz.

De pub quiz hebben we omarmd. Op 4 oktober sloten we onze landelijke inspanningen af met een feestelijke online pub quiz, waaraan ruim 100 mensen meededen. De quizmaster heeft een vrolijke en 'leuke weetjes' quiz gepresenteerd, met als winnaar team Fleurige Famkes van Friesland Zuid.

Natuurlijk waren er nog meer leuke en inspirerende initiatieven, te veel om hier op te noemen. Deze staan alle op de website van 100xTrees4Life. Ga kijken om ideeën op te doen! ■

Een monument voor koningin Juliana

door Ineke van Hofwegen • foto's: Martin Beekman

‘Wie ben ik dat ik dit doen mag?’ Het staat onder het monument dat op 2 september door prinses Beatrix in Den Haag is onthuld ter nagedachtenis aan haar moeder koningin Juliana. In gesprek met Ingrid Mol, de kunstenares, lid van club Zaanstreek.

Het was een uitspraak van Juliana toen zij koningin werd in 1948, maar hij geldt ook zeker voor Ingrid Mol, de kunstenaar die het monument heeft ontworpen.

Vlak na de redactievergadering van De Soroptimist in september bereikte ons van twee kanten het bericht dat zij, Ingrid Mol, lid is van club Zaanstreek. Er stond bij dat de club trots op haar is. En natuurlijk was dat een reden om met Ingrid in gesprek te gaan.

Geboren in 1970 in Den Haag studeerde zij in 1993 als kunstenares beeldhouwen af aan de Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag. Maar beeldhouwen is niet het enige waar haar werk door gekenmerkt wordt.

Het verhaal van haar werken

Met haar kunstwerken wil ze een verhaal vertellen en daarbij gebruikt ze meerdere technieken. Een mooi voorbeeld daarvan is de meeslepende mini-opera ‘Boven het Land’ over de moord in Oudewater, die in 1575 plaatsvond en in 2011 voor en

door inwoners van Oudewater is opgevoerd. De muziek van de opera is gecomponeerd door Danny Weijermans en door Ingrid van teksten voorzien. Van de personages heeft zij keramische beelden gemaakt, die in Oudewater terug te vinden zijn.

De opdracht

In 2013 werd Ingrid als één van vier kunstenaars door de gemeente Den Haag benaderd met de vraag een schets te maken voor een monument ter nagedachtenis aan koningin Juliana. De kunstenaars kregen de op-

dracht mee dat het een hedendaags monument moest worden, waarin de persoon van Juliana tot uitdrukking komt. Het mocht niet te abstract zijn, ze moest goed herkenbaar zijn en niet vergezeld worden door een van haar familieleden. Hoe ga je dan op zoek naar wie Juliana echt was? Ingrid dook in alle aanwezige informatie en ontdekte een sociaal bewogen vrouw met een groot gevoel voor rechtvaardigheid, die recht wilde doen aan strijdbaarheid op een pacifistische en feministische wijze.

Ze vertelt mij dat ze bij haar zoektocht vooral werd geraakt door foto's, filmmateriaal en radio-opnames over de watersnood in 1953. Die lieten een beeld zien van een vorstin, die oprecht geroerd was door het leed en het verdriet van de mensen in het watersnoodgebied. Iets wat mij weer zeer aansprak, omdat ik de watersnood als jong meisje heb meegemaakt en me ook herinner dat de koningin ons dorp ook na de watersnood bezocht om het opbouwproces te volgen.

Betrokkenheid als basis

Inge besloot om die betrokkenheid bij de mensen in het land als basis te nemen voor het monument en zo ontstond de beeldengroep, waar Juliana, staande op een sokkel van drassig landschap, aandachtig luistert naar drie landgenoten tijdens een van haar vele werkbezoeken. Een beeldengroep, die een verhaal vertelt. Het verhaal van Juliana, koningin tegen wil en dank. Maar tijdens zo'n ontwerpproces gaan ook gevoelens spelen als 'kan ik me wel meten met de andere kunstenaars?' of 'het

moet eigentijds zijn, maar wordt dit niet als te gewoon gezien naast alle beelden van eerdere vorsten?’

In 2015 krijgt Ingrid te horen dat de keuze op haar is gevallen en dan komt het gevoel van ‘wie ben ik dat ik dit doen mag?’ bovendrijven. Het schaalmodel wordt datzelfde jaar getoond bij de tentoonstelling ‘Om nooit te vergeten, welke kleur hebben onze Haagse monumenten?’ De kleur van de beeldengroep is dan nog niet zeker, maar denkend aan de zwart/wit foto’s uit de jaren ’50 kiest Ingrid voor grijs/witte tinten.

Het duurt nog tot 2017 voor er begonnen kan worden met de uitvoering en dan, na bijna 7 jaar, is 2 september 2024 de datum waarop de beeldengroep wordt onthuld. Al met al een proces van bijna 10 jaar van eerste opdracht tot de werkelijke onthulling. In afwachting van de realisatie van het Koningin Julianaplein voor het Centraal Station staat het monument op de Koekamp. De reacties hierop zijn echter zo positief dat de kans groot is dat het daar ook blijft staan.

Roman ‘Het Monument’

Voor de beschrijving van het gehele proces pakt Ingrid een van haar andere talenten op. Ze gebruikt de Coronatijd voor het schrijven van een boek en zo ontstaat ‘Het Monument’, een gemakkelijke roman, waarin drie genomineerde kunstenaars vertellen over hun twijfels en

de zoektocht naar het ultieme monument en commissieleden worstelen met hun rol, zeker als de voorzitter enige weerstand ervaart vanuit een zeer onverwachte hoek. Het boek eindigt verrassend! De beeldende illustraties in het boek zijn van de hand van Babette Wagenvoort. Aan het eind van ons gesprek vraag ik Ingrid of zij weet dat Koningin Juliana van 1960 tot

haar overlijden in 2004 erelid en beschermvrouw van onze Unie is geweest en als Soroptimist meerdere jaarvergaderingen heeft bijgewoond. Dat was voor haar een leuke verrassing. ■

Wil je meer weten over deze boeiende vrouw en haar prachtige werk of wil je haar boek bestellen? Ga dan naar www.ingridmol.com.

Soroptimist Vrouwenfonds timmert flink aan de weg

door Jacqueline Kronenburg • foto: privé

Zichtbare impact: dat wil het Soroptimist Vrouwenfonds bereiken. En dat lukt al goed, zo blijkt uit een rondgang langs enkele clubs en externe relaties die het afgelopen jaar financieel ondersteund zijn door het fonds. In een serie van twee artikelen vertellen ontvangers hoe de bijdrage van het fonds het verschil maakt voor hun project of werk.

Hoogleraar Felisa Tibbitts (leerstool), de clubs De Eemmond (studiebeurzen), Ede (clubprojecten) en Young Soroptimists (Best Practice Award) en schrijverscollectief Fixdit (winnaar Carla Atzema Soroptimist-

prijs) vertellen hoe de bijdrage het verschil maakt voor hun project of werk. En je leest hoe het Vrouwenfonds vanaf 2025 ook ‘handen uit de mouwen’-acties van clubs gaat ondersteunen. In deel 1 ontdek je hoe club De Eemmond ‘topscorer’ is geworden voor het aanvragen van

studiebeurzen; vertelt schrijfster Sanne van Hasselt hoe de CAS-prijs het verschil heeft gemaakt voor het collectief Fixdit en vertelt club Ede hoe je je project te kort doet als je geen aanvraag bij het Vrouwenfonds indient. In deel 2 – in de editie van eind maart – deelt professor Felisa

Tibbitts hoe dankbaar ze is voor de kansen die de leerstoel aan de Universiteit Utrecht heeft geboden. En gaan we in op de plannen voor een nieuwe leerstoel. Daarnaast vertellen de Young Soroptimists wat ze hebben gedaan met de 5.000 euro die ze voor hun Best Practice Award project kregen. En kijken we terug op de uitreiking van de Vrouw op de voorgrond Award 2024.

Clubprojecten

Elk jaar stelt het Soroptimist Vrouwenfonds 50.000 euro beschikbaar voor clubprojecten: per jaar kan een club tot maximaal 3.000 euro aanvragen, op basis van een maximale bijdrage van 50 procent van het door de club ingezamelde geld. De voorwaarde is wel dat het project een goedgekeurd project focus report (PFR) heeft en het project binnen de doelstellingen van het Soroptimisme valt. In 2025 kunnen nog meer projecten worden ondersteund: dan wordt er 75.000 euro gereserveerd. Toch zijn er nog steeds clubs binnen de Unie die niet of nauwelijks gebruik maken van de mogelijkheid van deze kans om redelijk eenvoudig de opbrengst voor een project aanzienlijk te vergroten. En er zijn clubs die juist elk jaar met succes gebruik maken van deze mogelijkheid. De clubs Hoeksche Waard en Ede zijn koplopers.

Agathe Schoeman, president van de Edese club: "Eigenlijk is

een aanvraag bij het Soroptimist Vrouwenfonds een heel eenvoudige manier om aan een substantiële bijdrage voor je project te komen. Als je eenmaal weet wat je moet doen, dan is het niet meer dan een avond werk. Aangezien wij als club Ede al jaren met ons Movie & More-event rond de 10.000 euro bij elkaar brengen, betekent dat dat zo'n avond werk wel 3.000 euro kan opleveren. Het zou zomaar kunnen dat we in de afgelopen tien jaar zo 30.000 euro extra bij elkaar hebben gebracht. Qua inspanning is dat nergens anders mee te vergelijken. Dat is toch fenomenaal? Eigenlijk kun je zeggen: je doet je project te kort als je het niet op zijn minst probeert."

Studiebeurzen

Voorheen het Vrouwenstudiefonds, nu de commissie educatie van het Soroptimist Vrouwenfonds, beoordeelt elk jaar aanvragen voor studiebeurzen. De vrouwen vinden de studiebeurzen van het fonds meestal via internet en dienen zelf hun aanvraag in. Een van de voorwaarden voor het verkrijgen van een beurs is ondersteuning van een Soroptimistclub. Als die band er nog niet is, zoekt de aanvrager zelf contact met een club, zo nodig met wat steun van de commissie educatie. Financiële steun komt van het Vrouwenfonds; aan clubs wordt gevraagd wat contact te onderhouden over de besteding van de beurs en de resultaten. Een club die dat

al vele jaren trouw doet, is De Eemsmond.

Gea Buiksma, secretaris Soroptimistclub De Eemsmond: "Sinds 2011 ondersteunen wij via ons contactpersoon Lemani van Future4All Malawi projecten in een dorpsgemeenschap in Malawi. Later kwamen er verzoeken voor financiële bijdragen, zodat meisjes na de basisschool voortgezet onderwijs konden volgen. Dat hebben wij als club eerst zelf gefinancierd. Er contact gelegd met het toenmalige Vrouwenstudiefonds. Zo werd het mogelijk dat nog meer meisjes een vervolgopleiding konden doen. Als ze een beurs krijgen en als ze een diploma ontvangen, krijgen wij van hen bericht. Sinds dit jaar hebben we als club ook zelf de meisjes geschreven. Hier is een aantal mooie contacten uit ontstaan. Er zijn aansprekende voorbeelden van meisjes die een opleiding hebben gevolgd dankzij de studiebeurs en zo economisch onafhankelijker zijn geworden. We adviseren andere clubs om vooral een lokaal contactpersoon te zoeken die meisjes kan vinden die voor een studiebeurs in aanmerking komen."

Carla Atzema Soroptimistprijs

Elke twee jaar wordt deze prijs uitgereikt als erkenning voor de beste journalistieke productie over de positie, rechten of economische zelfstandigheid van vrouwen. In 2024 ging de prijs van 25.000 euro en een beeldje naar het schrijverscollectief FixDit,

Het bestuur van het Soroptimist Vrouwenfonds bestaat uit (op de foto bij het Gre Kellerhuis v.l.n.r.) **Jacqueline Kronenburg** (bestuurslid communicatie), **Antoinette van den Hoek** (secretaris), **Lyda Smits** (voorzitter tot 31-12-2024), **Edith Koetsier** (voorzitter vanaf 1-1-2025), **Marianne Morren** (bestuurslid leerstoel), **Jantien Heimel** (penningmeester) en **Astrid Landa** (bestuurslid CAS prijs). **Wanda Peters** (niet op de foto) is linking pin vanuit het Uniebestuur.

voor hun manifest 'Optimistische Woede'.

Sanne van Hasselt is lid van het schrijverscollectief: "We waren enorm vereerd met het winnen van deze grote, belangrijke prijs. Het voelt als een erkenning van de waarde van de projecten van Fixdit om vrouwelijke auteurs meer zichtbaarheid te geven en de canon en de leeslijst diverser te maken. We waardeerden het ook dat de prijs niet uit het literaire veld kwam maar uit een bredere vertegenwoordiging van vrouwen. We zijn trots dat we de jury, die een mooi en goed

onderbouwd rapport schreef, hebben kunnen overtuigen van verbeteringen die ook in het literaire veld nog nodig zijn."

"Het leeuwendeel van het prijzengeld gaat naar een plan voor de Fixditpodcast Lange lijnen die we in maart 2025 willen uitbrengen. Daarin eren de Fixditauteurs hun 'voormoeders', grote vrouwelijke schrijvers die ons voor gingen, van Marguerite Duras, tot Toni Morrison tot Fatima Mernissi."

Handen uit de mouwen-acties
Op de vergadering van de

Raad van Afgevaardigden is het bekend gemaakt: vanaf 2025 kunnen clubs ook voor 'hands-on-clubinitiatieven per jaar een bijdrage van maximaal 500 euro vragen voor gemaakte kosten. Zo wil het Vrouwenfonds clubs helpen eenvoudige (lokale) initiatieven te ondernemen. Een PFR is daarbij wel benodigd, want ook zo laten we met elkaar zien welke impact Soroptimisten met elkaar maken. Check het aanvraagformulier en de criteria op intranet onder Stichtingen en Fondsen. Zo blijft het Soroptimist Vrouwenfonds steeds weer in beweging! ■

‘Emancipatie van vrouwen is de rode draad in mijn werk’

door Tjitske Visscher • foto: Young Soroptimist Club Amsterdam

Afgelopen januari reageerde kunstenares Hanke Wiegand van club Hilversum e.o. op de oproep om de wisseltrofee te maken voor de Best Practice Award. Ze maakte een bronzen beeld met de titel *The future is with her*. Hanke vertelt hoe vrouwenemancipatie haar inspireert in haar werk.

In haar dagelijks leven is Hanke eigenlijk altijd met kunst bezig. “Ik heb twee diploma’s van de kunstacademie en heb ook kunstgeschiedenis gestudeerd. In mijn werkende leven doceer ik parttime het vak kunst aan bovenbouwleerlingen van een middelbare school en ben ik projectleider kunst en innovatie. Daarnaast heb ik een kunstenaarspraktijk met een beeldhouwatelier in Kortenhoef.

In mijn atelier werk ik aan allerlei kunstopdrachten en ik geef er ook bijvoorbeeld portret-boetseercursussen. Mijn diverse rollen zijn absoluut een mooie combinatie en versterken elkaar in alles.”

Heb jij een boodschap die je wilt overbrengen via jouw werk?

“Een rode draad in mijn werk is de educatie en emancipatie van vrouwen. Dat is goed terug te

zien in onder andere het monumentale en kleurrijke beeld *Lezend meisje*, aangekocht door Bibliotheek Hilversum in 2016. En in 2018 portretteerde ik blind een meisje via een levensgroot bronzen beeld. We werkten samen in het portret *Als je alleen met je handen kan zien*. Het was een heel bijzondere samenwerking om een ‘bronzen selfie’ te mogen maken met haar.” “Mijn beelden worden gekenmerkt door karakter, verdieping

en kracht. Het is een uitdaging om met gevoel weer te geven wat mensen ‘beweegt’ in onze huidige tijd. De stijl van mijn werk laat zich omschrijven als intuïtief en vloeiend, met een eigen handschrift. Meestal heeft mijn werk een maatschappelijk karakter.”

Welk kunstwerk maakte je voor de Best Practice Award?

“Daarvoor moet ik eerst meer dan tien jaar terug. In 2013 maakte ik het marmeren beeldhouwwerk *Meisje met bloem en boek*. Dat beeld gaat erover dat alle meisjes wereldwijd de kans moeten krijgen onderwijs te volgen. Het beeld is geïnspireerd op Malala Yousafzai, het Pakistaanse meisje dat een blog had op de website van de BBC waarin ze vertelde over het geweld en de mensenrechtenschendingen van de Taliban tegen vrouwen en meisjes. In haar handen houdt het beeld een bloem en een boek. De bloem verwijst naar het pseudoniem van Malala: Gul Makai, wat korenbloem betekent. Het boek verwijst naar de strijd van Malala. Het meisje in dit beeld kijkt hoopvol en verwachtingsvol naar boven. Daarmee refereer ik aan de kracht van Malala en de hoop die zij geeft en doorgeeft met haar strijd. Geïnspireerd op dat marmeren beeld heb ik voor de Best Practice Award een kleinere versie in brons gemaakt. De titel is: *The future is with her*. Deze titel verwijst naar de hoopvolle

gedachte dat alle vrouwen en meisjes de kans krijgen onderwijs te volgen zodat zij volwaardig kunnen deelnemen aan de maatschappij.”

Speelt het Soroptimisme ook een rol?

“Ik ben sinds 2019 lid van club Hilversum e.o. en momenteel ben ik vicevoorzitter. Het betekent veel voor mij om Soroptimist te zijn! Toen ik net lid was, werd ik meteen actief in Orange the World (OtW). En zie hier de mooie verbinding met mijn onderwijspraktijk en Soroptimisten.

In najaar 2020 heb ik het initiatief genomen om op de school waar ik lesgeef OtW zichtbaar en bespreekbaar te maken. Samen met de sectie maatschappijleer is toen een les ontwikkeld, die samen met Soroptimisten werd gegeven. De OtW-opening op 25 november 2020 van de hele regio ‘t Gooi was op deze middelbare school, waar een wethouder de vlag hees met twee klassen en de directie.” “Ik hoop nog lang door te gaan met mooie beelden maken die gerelateerd zijn aan vrouwenemancipatie.

Mijn kunstwerk *The wisdom of an old lady* uit 2015 verwijst naar de kennis en wijsheid van een vrouw op leeftijd. Ze duwt een rollator voort maar staat nog midden in het leven en baant de weg vrij voor volgende generaties vrouwen.

Ik creëerde het beeld destijds ter ere van een expositie voor Internationale Vrouwendag. Inmiddels heeft het kunstwerk al veel exposities bezocht en rondom OtW trekt ze haar oranje kleren aan om de actie te ondersteunen!” ■

De Soroptimist is het magazine voor Soroptimisten in Nederland, Suriname en Curaçao. Het magazine verschijnt drie keer per jaar.

DEADLINES EN VERSCHIJNINGSDATA 2025

voorjaarsnummer (gedrukt exemplaar)
deadline copy 9 februari,
verschijnt 4 april

zomernummer (digitale uitgave)
deadline copy 8 juni,
verschijnt 16 juli

najaarsnummer (gedrukt exemplaar)
deadline copy 8 september,
verschijnt 30 november

REDACTIE-ADRES
redactie@soroptimist.nl

REDACTIE
Marga Akkerman (eindredactie),
Marilse Eerkens, Ineke van Hofwegen,
Koos Kingma, Marieke Kuijter
en Saar van Veelen

VORMGEVING Vincent Smits

ADVERTENTIES
Mogelijkheden en tarieven op
aanvraag via redactie@soroptimist.nl

PRODUCTIE De Toekomst, Hilversum

Wil je lid worden of meer informatie?
Kijk op www.soroptimist.nl

Volg ons op LinkedIn, Instagram en
Facebook.

Het bureausecretariaat Unie van
Soroptimistclubs is bereikbaar via:
info@soroptimist.nl

www.soroptimist.nl
www.soroptimisteurope.org
www.soroptimistinternational.org

ISSN: 1878-8742

Club Arnhem Oost plant in zéér vruchtbare aarde

Wat begon met een telefoontje naar de wethouder
om aandacht te vragen voor Trees4life, mondde
uit in een intensieve samenwerking.

Anvankelijk bedoeld om te onderzoeken of we herinneringsbomen voor onze dierbare Soroptimisten zouden kunnen planten. Soroptimisten die ook voor Arnhem direct of indirect van betekenis zijn geweest. Het plan werd echter veel omvatter. Acht parken in Noord- en Zuid-Arnhem werden met bijpassende bomen door de gemeente geselecteerd: deze werden onze herinneringsbomen. Na een gezamenlijke fietstocht bleek, heel verrassend, de keuze van de bomen en parken naadloos aan te sluiten bij onze sorren. Club en gemeente hadden elkaar omarmd.

We maakten de fietsroute 'ParkenParels' door de acht parken en langs de bomen. Deze route verbindt als een groene ring Arnhem-Noord met Arnhem-Zuid. Op 20 november, de Nationale Boomfeestdag, sloten we dit project af: Het boekje 'ParkenParels' boden we de gemeente aan. Schoolkinderen plantten het plukbos. Het plan voor een Keltische bomencirkel is nog in ontwikkeling. Met het plukbos en de bomencirkel eren we alle Soroptimisten uit het veertig jarig bestaan van Arnhem-Oost.

De gemeente ziet onze afsluiting als een doorstart. Met het netwerk van Soroptimist Inter-

national kunnen we blijvend aandacht schenken aan het belang van een goede groene omgeving (klimaat, biodiversiteit, sociale interactie, voedsel-aanbod, natuureducatie). De uiteenlopende groene initiatieven van de Soroptimistclubs hebben duidelijk gemaakt dat hier grote kansen liggen voor een enthousiaste uitrol. Het idee is vooral om met name jongeren en vrouwen te benaderen, via en vanuit ons netwerk en om hen aan te zetten om deze belangrijke gedachte verder uit te werken. Dat kan ook via de talrijke 'groene' opleidingen in onze omgeving. Zo komt er een mindset voor het groen dat heel dichtbij is. ■

Kan het ook én-én?!

Waar ligt jouw kracht en je passie? En die van je club? Hoe zet jij je het liefst in voor positieverbetering van vrouwen en meiden? Via action, awareness of advocacy? Lokaal of (inter) nationaal? Het kan een hele puzzel zijn om jouw drijfveren en talenten te verenigen met die van anderen in je club. 'Zoveel hoofden zoveel zinnen' óf 'hoe meer zielen hoe meer vreugd'? Móeten we eigenlijk kiezen, of kan het ook én-én?

Ikzelf ben nu vooral lokaal actief. Voor mij past dat bij mijn levensfase. Mijn wereld begon klein, in een hecht gezin. Daarna volgde lagere school, middelbare school, universiteit. Mijn wereld werd groter en groter. Wereldwijd zelfs door mijn werkkring. Toen ik mijn eigen bedrijf begon 'kromp' de wereld weer tot Nederland. Al verlaten je ervaringen en perspectieven je niet. Het bevredigt mij enorm om nu lokaal bezig te zijn. Er is ook naast de deur nog zoveel te doen om van betekenis te zijn.

Ooit – wie het weet mag het zeggen – zal mijn wereld nóg weer kleiner worden. Waarna ik terug keer naar waar ik vandaan kwam. Daar heb ik geen herinneringen aan. Ook geen slechte. Dus dat zal wel goed komen... 🙏

Wouke Lam

*Wouke
aan het
woord...*

Verder kijken...

pag
4-8

**Restorative Justice -
perspectief herstelbemiddeling**
<https://perspectiefherstelbemiddeling.nl>

pag
4-8

**Restorative Justice -
film 'The Meeting'**
<https://themeetingfilm.com>

pag
4-8

**Restorative Justice -
website Sonja Graansma**
<https://sonjagraansma.nl/>

pag
4-8

Restorative Justice - podcast
<https://prisonshow.podbean.com/e/194-losse-haren-leven-na-verkracting-sonja-graansma-over-haar-boek/>

pag
4-8

**Restorative Justice -
website jongerenrechtbanken**
<https://jongerenrechtbanken.nl/>

pag
4-8

Restorative Justice
<https://perspectiefherstelbemiddeling.nl/wie-zijn-wij-nieuws/bekijk-nu-je-verrai-toujours-vos-visages-online-met-korting>

pag
10-11

**Vrouwenrechtswinkel -
website - doneren**
www.vrouwenrechtswinkelamsterdam.nl/doneren

pag
10-11

**Vrouwenrechtswinkel -
e-mail**
info@vrouwenrechtswinkelamsterdam.nl

pag
12

Column Vrouwenrechtswinkel
www.buurtteamamsterdam.nl

pag
17-19

**Film 'Nawi' - Informatie over de
film en fundraising**
<https://www.nawi.film/>

pag
17-19

**Film 'Nawi' - Kindhuwelijken
(Amref)**
<https://www.amref.nl/dossiers/kindhuwelijken>

pag
17-19

**Film 'Nawi' - Kindhuwelijken
(Plan International)**
<https://www.planinternational.nl/kindhuwelijken>

pag
17-19

**Film 'Nawi' - Kindhuwelijken
(Unicef)**
<https://www.unicef.org/protection/child-marriage>

pag
17-19

**Film 'Nawi' - website Girls Not
Brides**
<https://www.girlsnotbrides.org/>

pag
20-23

Mona van den Berg - website
www.monavandenbergh.nl

pag
26-28

**monument Juliana -
website Ingrid Mol**
www.ingridmol.com